

A LA VILLE DE LONDRES 1896 - 1972
OF 77 JAREN ONDERNEMEN IN HET OOSTENDE VAN TOEN

door Jean Marie BEKAERT

Het ontstaan van de "Ville de Londres" - Weststraat (1896-1898)

Onder de titel "*Renommée bien établie*" stond in de Carillon van 19 oktober 1902 (1) te lezen : "*Il y a quelques années déjà que s'est établie à Ostende la maison connue sous l'enseigne LA VILLE DE LONDRES. Elle débuta dans un immeuble plutôt modeste situé rue de l'Ouest; mais bientôt les affaires prirent une importance plus considérable, à tel point qu'il fallut chercher une construction plus grande*".

Vanaf juni 1896 huurde Nissim Rafaël NATAN een klein winkeltje in de Weststraat. Aanvankelijk fungeerde het pand meer als opslagplaats dan als winkel. Rafaël NATAN verkocht in hoofdzaak zijn waren op de markten. Deze werkwijze maakte het hem mogelijk, in een korte tijdspanne, een uitgebreid cliënteel op te bouwen. Burgervrouwen en naaisters vormden, destijds, het gros van het klantenbestand. Velen van hen werden meteen klant in de winkel. Het band- en garenwinkeltje "A la Ville de Londres" kreeg dan ook een steeds groter aantal klanten over de drempel. Het minuscule winkelpandje werd dan ook echt te klein.

Uit ervaring kwam Rafaël NATAN ook tot de vaststelling dat voor de "Ville de Londres" de tijd gekomen was een vast handelspand te betrekken. Dit zou hem immers de mogelijkheid bieden een koopkrachtiger cliënteel over de drempel te krijgen.

Kappellestraat (1898-1940)

Vanaf toen werd ruimte en publiciteit levensnoodzakelijk. Een optimale inplanting vinden werd het hoofdprobleem. Na een ernstige marktstudie stelde Rafaël NATAN de Kappellestraat voorop als vestigingsplaats.

Anno 1898 woonde op nr. 50 in de Kappellestraat de weduwe VANDEWINCKEL. Haar enige huurder, marineofficier Romain GOFFIN, was meestal op zee (2) (heden draagt dit pand het nr. 44 en is BATA junior er gevestigd).

Rafaël NATAN bekam van de weduwe VANDEWINCKEL een handelshuur en tevens de toelating het gelijkvloers tot handelspand om te bouwen.

Rafaël NATAN meldde in de Echo d'Ostende van 14 juli 1898 de opening van de "Ville de Londres" (3). Deze greep plaats op zondag 17 juli 1898. De publiciteit wees op het feit : "*Depuis longtemps déjà une grande maison de fournitures pour modistes - tailleuses était nécessaire sur la place d'Ostende*".

De start was succesrijk en de investering bleek meer dan verantwoord. Intensieve publiciteit en speciale promoties volgden elkaar steeds sneller op. Deze wijze van zakenvoeren was toen nog weinig bekend en voerde de onderneming alras tot een reuze succes.

Konkurerende ondernemingen waren in 1898 de "Galeries Lyonnaises" beheerd door Grégoire NEYTS en de "Galeries du Louvre" gerund door de familie BREEMERSCH-NEUVILLE.

Op 12 oktober 1899 waren Nissim NATAN en Rachel BLOCH dolgelukkig bij de geboorte van Israël Gilbert NATAN. Meteen was de opvolging verzekerd (4). Met de geboorte van Ezram Léon NATAN, op 29 augustus 1900, werd Gilbert een broertje rijker (5).

Het groeiend commercieel succes van de "Ville de Londres", noodzaakte Rafaël NATAN opnieuw uit te zien naar een ruimere handelsoppervlakte. Dit keer wenste hij eigenaar te worden van zijn handelspand. Hierbij kwam nog dat het goed in de Kapellestraat diende te liggen.

In de notariële aankondiging van l'Echo d'Ostende van 5 september 1904 meldde notaris Isidore SERRUYS volgende verkoop (6) : *"Lot unique. Deux grandes et belles maisons, situées à Ostende, rue de la Chapelle n° 30 et rue d'Est n° 18, dont elles forment le coin, réunies en une seule propriété, formant le plus beau magasin de la rue de la Chapelle, susceptible d'être transformé facilement et à peu de frais, en le plus grand et le plus beau magasin de la Ville, avec 6 ou 8 vitrines à la rue, renseigné au kadaster, section A, n° 824 b - pour une contenance de 294 m², tenant du Nord...."*.

Verder informeerde het bericht : *"Entrée en jouissance immédiate. Mise à prix le lundi 9 septembre 1901. Adjudication le lundi 23 septembre 1901"*.

Beter was nauwelijks denkbaar. Nissim Rafaël NATAN kocht ! !

De huurder op nr. 18 in de Ooststraat, "The London United Sanitary Laundries", kreeg zijn vooropzeg (7). Eens vrij, werden de verbouwingen gestart.

In het vooruitzicht van de verhuis werden verkoopsdagen ingericht. Zo meldde l'Echo d'Ostende van 16 januari 1902 : *"A LA VILLE DE LONDRES - 50 rue de la Chapelle - Ostende, SAMEDI 18 JANVIER ET JOURS SUIVANTS LIQUIDATION MONSTRE"*. De publiciteit vervolgde : *"Le succes obtenu par les Magasins A la Ville de Londres, l'oblige d'agrandir. A cet effet, elle a fait l'acquisition d'un vaste immeuble pour y transférer prochainement ses magasins. Ceux-ci, par leur proportion énorme, leur installation moderne et leurs assortiments immenses, seront classés parmi les plus importants de Belgique"* (8).

De uitverkoop in de "Ville de Londres" van een stock ter waarde van 300.000 frank maakte een reuze indruk. Het werd een voorheen nooit geëvenaard commercieel succes voor Oostende (8). Rafaël NATAN deed zelfs nieuwe voorraden in om aan de vraag te kunnen voldoen. Des te meer daar de aanpassingswerken nog niet voltooid waren. Een goeie zaak laat men immers zo maar niet voorbijgaan.

De opening van het nieuwe winkelpand greep plaats op zondag 16 juni 1902. De "Ville de Londres" was voortaan gelegen op de hoek Kapelle- en Ooststraat, en droeg nummer 30 als huisnummer (9). Men betrad de ruime zaak langs de Kapellestraat. Deze telde 8 grote uitstalramen. Als doelmatig zakenman lanceerde Rafaël NATAN destijds de leuze *"vendre meilleur marché que partout ailleurs"*.

Het waren aanbod bestaande uit zijde, fluweel, taft, passementwerk, lint, tule, kant, garen, band, bont, handschoenen, hoeden, dassen, kronen, pluimen, bloemen en nog heel wat meer, was reuze groot in deze speciaalzaak.

Opnieuw lukte het initiatief, en wel in dergelijke mate dat zij Rafaël NATAN er toe aanzette een bijhuis te openen.

Op maandag 2 maart 1903 opende de "succursalle de la Ville de Londres", in een vrijstaand pand, op nr. 44 in de Kapellestraat (10). De afdelingen linnen, breigoed, hemden en kindergoed vonden onderkomen in dit bijhuis. De start was goed te noemen; maar te veel is te veel. Rafaël NATAN stopte dit experiment na enkele jaren.

Tot dan beperkte de concurrentie zich voor de "Ville de Londres" tot enkele Oostendse collegas. Op maandag 11 juni 1906 werd het ernst. De "Innovation" opende een bijhuis te Oostende (11).

Deze vestiging veroorzaakte heel wat opschudding in de Oostendse handelsmiddens.

Zakenman Rafaël NATAN nam de zaak op als een uitdaging. Geïnformeerd dat de "Innovation" om een electriciteitsaansluiting gevraagd had, diende hij op zijn beurt een aanvraag in (12).

Het bijhuis van de "Société Force Eclairage de Bruxelles", gevestigd in de Van Iseghemlaan 97, noteerde de aanvraag. Beide aanvragen hadden tot gevolg dat voor het eerst een elektrische leiding getrokken werd in de Kapellestraat.

Het artikel van de Carillon rapporteerde : *"C'est principalement à la demande des Grands Magasins de la Ville de Londres et de l'Innovation que la Société s'est décidée à canaliser la rue de la Chapelle". Aussi ces grandes maisons n'ont-elle pas perdu de temps pour faire installer l'électricité. Nous apprenons en effet qu'elles ont déjà toutes deux traité pour ces travaux avec la Société Force Eclairage de Bruxelles, qui a une succursale en notre ville, 97, Boulevard Van Iseghem". En om te besluiten : "Nous aurons donc sous peu deux belles installations électriques de plus à Ostende" (13).*

Destijds was de openbare verlichting in de Kapellestraat nog verzekerd door gaslampen.

Het feit werd in de Carillon van 10 juni 1906 als volgt gerapporteerd : *"La Ville de Londres à fait ces jours ci les essais d'éclairage électriques. C'est très réussi et le coup d'oeil serait bien plus joli encore si plusieurs maisons de notre rue principale ce payent ce luxe là, ou si la Ville installait quelques lampes à arc le long des trottoirs, une dizaine suffiraient à en juger par la force éclairante des deux lampes de la Ville de Londres" (14).*

Bij de opening van de "Innovation" werd een groot feest gehouden. Onmiddellijk beantwoordde de "Ville de Londres" dit initiatief met de viering van haar tienjarig bestaan. De feestelijke herdenking vormde de basis voor een krachtige verkoops- en reclamecampagne (15). Zowel de "Innovation" als de "Ville de Londres" slaagden uitstekend in hun opzet. Meteen kwam gans de Kapellestraat in de

schijnwerper en werden alle handelszaken deelachtig in het gebeuren.

Nog dit jaar, en als sluitstuk van zijn kommerciële initiatieven, besloot Rafaël NATAN zijn zaak op het telefoonnet aan te sluiten. Bij navraag van telefoonnummer 346 verbond de juffrouw van de telefoon U met de "Ville de Londres" (16). Anno 1906 telde Oostende 449 abonnés (17). De telefoonuren liepen van 7 tot 21 uur. Voor of nadien opbellen was uitgesloten (18).

Lange jaren na elkaar brachten de publiciteitscampagnes de "Ville de Londres" in competitie met de "Innovation". Dit belette niet dat de menselijke relaties tussen beide concurrenten voortreffelijk verliepen.

Na enkele jaren wist de sterk kommercieel ingestelde Rafaël NATAN een talrijk en trouw cliënteel te verwerwen. Anna 1906 vormt de "Ville de Londres" dan ook een onderdeel van het Oostende van toen.

* * *

Op 28 oktober 1911 overleed Clémence DUCLOS, weduwe van Auguste VAN ISEGHEM, bankier op nr. 2 in de Vlaanderenstraat (19). Dit pand, heden schoenenzaak MACH 3, vormde de hoek van de West- met de Vlaanderenstraat.

Eigenares, Clémence DUCLOS, duidde haar zakenman Willem DE BRAUWER, aan als universele legataris. Deze verkocht het goed bij het ambt van notaris François-Félix VAN CAILLIE, op 27 december 1911 aan Nissim Rafaël NATAN en Rachel Robetine BLOCH. Het voormalige herenhuis had een oppervlakte van 244 m² en stond bij het kadaster ingeschreven in de sectie A nr. 157b (20).

Aanvankelijk dacht Rafaël NATAN eraan de "Ville de Londres" in dit pand onder te brengen. Onder de titel "*Vieille maison Ostendaise*" besloot de Carillon van 28 december 1911 dan ook zijn artikel als volgt : "*Les nouvelles installations des magasins de la Ville de Londres, surgiront alors sans inconvénient pour personne*" (20a).

Architect André DANIELS tekende hier de plannen van één van de eerste betonnen gebouwen te Oostende. Aannemer Joseph RAYEE kreeg het werk toegewezen voor de som van ongeveer 172.000 frank. Volgens het lastenboek moest de bouw af zijn vóór 1 juni 1912 (21). Bij gemis aan ervaring in deze nieuwe bouwtechniek kon het tijdschema niet geëerbiedig worden. In september 1912 was men klaar met de funderingen en kon de bouwheer de verdere bouw opstarten (22).

Inmiddels werd de bestemming van de bouw in vraag gesteld. Na rijp overleg bestemde Rafaël NATAN de constructie voor de uitbating van een hotel.

Voltooid, opende het Hotel "Excelsia" zijn deuren in juli 1913. De "Ville de Londres" bleef meteen in de Kapellestraat gevestigd.

* * *

Augustus 1914 brak Wereldoorlog I uit. Op 15 oktober stonden de Duitsers op het Wapenplein. Een ramp voor Oostende en haar

inwoners. De wapenstilstand van 11 november 1918 stelde hier een einde aan.

Anno 1922 werd het telefoonnet in Oostende vernieuwd. Meteen werd het telefoonnummer van de "Ville de Londres" nr. 244. Het repertorium vermeldde de zaak in de rubriek "Nouveautés pour dames" (23).

Anno 1926 werd Gilbert NATAN, op 27-jarige leeftijd, het jongste lid van Rotary Club Oostende (24).

In de Zeewacht van 14 januari 1928 stond te lezen : *"Zondag 15 januari wordt, in Duinkerke, het huwelijk voltrokken van M. Gilbert NATAN, den behendigen beheerder van de Ville de Londres met juffrouw Marcelle FRIBOURG. Wij bieden het jonge paar en de ouders onze hertelijke gelukwensen aan"* (25).

Eens gehuwd betrok het jonge paar een appartement op nr. 11 Marie Joséplein (heden het afgebroken Bouchery-gebouw).

Rafaël en Gilbert NATAN werden, in 1929, de stichters-beheerders van de N.V. "Nouveautés". De N.V. beoogde een nieuw karakter te geven aan de uitbating van de "Ville de Londres" (25a). In weerwil van de toenmalige ongunstige economische conjunctuur wisten de beide beheerders de N.V. tot verdere ontwikkeling te brengen.

Anno 1938 werd Gilbert NATAN voorzitter van Rotary Club Oostende. Zijn mandaat verstreek op 30 juni 1939. Meteen kwam men aan de vooravond van Wereldoorlog II.

De Lijdensweg (1940-1945)

Mei 1940 ! ! Een ramp in de volste zin van het woord.

In de *"lijst der huizen die door luchtbombardementen vernield of beschadigd werden, tussen 15 en 29 mei 1940"* vermeldde de Duinengalm van 5 juli 1940 : *"In de Kapellestraat : Magazijnen van INNOVATION, UNIPRIX, SAVELKOUL, VAN DER ELST, TEMPERE, DEHAESE, FONTAINE, WILLEMS, NATAN, op 21 mei 's avonds tusschen 17 en 20 uur door brandbommen getroffen of door aanpalende gebouwen in brand gestoken"* (27).

Tot een smeulende puinhoop herschapen bleef er van de "Ville de Londres" toen niets meer over.

De opgave om de totaal vernielde "Ville de Londres" terug op te starten was onvoorstelbaar groot. Van heropbouw kon des destijds geen sprake zijn. Dus moest uitgekeken worden naar een voldoende ruim en gunstig gelegen handelspand.

Hiertoe werd het "Hotel des Fleurs", Adolf Buylstraat, 8 uitgebaat door dhr. VINCENT overgenomen en ingehuurd (28). Dit pand, groot 279 m², beantwoordde aan de gestelde eisen.

Ook de vernielde stock diende heropgebouwd te worden. In de oorlogsjaren betekende dit een uiterst zware opdracht. Financiëel en kommerciëel betekende de onderneming tevens een gewaagde operatie. Er moest immers rekening gehouden worden met het feit dat Oostende voortaan een oorlogsdoelwit was. Anderzijds was de lokale bevolking in aantal fel teruggefallen. Met het instellen

van het Sperrgebiet voor de kust, kwam Oostende geïsoleerd te liggen van de rest van het land. De Oostendenaars werden gevangenen in eigen stad. Horeca, handel en industrie waren meteen volledig lamgelegd.

Hieraan dient toegevoegd, dat indachtig de gevoerde politiek in het nazi-Duitsland, de situatie een groot risico inhield voor Rafaël en Gilbert NATAN.

Tegen alle gevaren in startte de "Ville de Londres" opnieuw.

In de Zeewacht van 5 juli 1940 verscheen volgende advertentie : "De groote magazijnen van Damesnieuwigheden A LA VILLE DE LONDRES zijn OVERGEBRACHT, ADOLF BUYLSTRAAT, 8. AUX MAGASINS REUNIS" (29).

Deze laatste benaming werd dan ook de oorlogsbenaming voor de "Ville de Londres".

Aanvankelijk runde Gilbert NATAN de zaak zelf.

Reeds in 1941 werd de bezetter dreigender voor de Joodse onderdanen. Zo werd hen de dracht van de Davidster opgelegd.

In "De Panne het Strand" van 5 juli 1941 verscheen onder de titel "DE JODEN MOETEN VERKLAREN" een bericht waarbij de joden verplicht waren aangifte te doen van al hun goederen. Deze aangifte, ingevuld op het vereiste formulier, moest ingediend worden bij "Het bureel voor aangifte van Joodsch eigendom te Brussel, Leuvensche steenweg 1" (30).

Het gevaar was niet denkbeeldig dat de zaak onder sekwester zou geplaatst worden. Bekend met de Italiaanse ambassade liet Gilbert NATAN een bericht aanbrengen met de melding : "Sous la haute protection de l'Ambassade d'Italie".

Het verloop van zaken werd opnieuw bemoeilijkt, op 29 april 1941, toen het handelspand openbaar verkocht werd (31). De nieuwe eigenaar, Marcel HOOGHE, verhuurde de zaak verder aan de "Magasins Réunis".

Het echtpaar Gilbert NATAN en Marcelle FRIBOURG, die tot dan hun privéwoning hadden op nr. 11 Marie-Joséplein, zagen het groeiend gevaar van de situatie in (32). Zo kon het verder niet. Eind 1941 nog, doken zij onder in het Brusselse. De resterende oorlogsjaren runde een vertrouwenspersoon de zaak.

Bevrijding en herstel (1946-1972)

WE ZIJN ZE KWIJLT titelde de Zeewacht op 16 september 1944.

Meteen werd de zaak opnieuw de "Ville de Londres" maar bleef echter nog in de Adolf Buylstraat gevestigd tot op zaterdag 7 december 1946 (33).

De laatste verhuis van de "Ville de Londres" greep plaats in de week van 8 op 15 december 1946 (34). Bij de opening van de zaak in eigen pand, op de hoek van het Wapenplein met de Adolf Buylstraat, heerste er een reuze feeststemming (34).

"De Ville de Londres" scheerde opnieuw hoge toppen en werd in een minimum van tijd opnieuw nr. 1 in de textielsector te Oostende. Het reuze aanbod van de zaak richtte zich voornamelijk tot de naaisters, de kommunikanten, de trouwlustigen en de huisvrouw. Zij vormden de basis van het klantenbestand.

In de Zeewacht van 24 december 1948 kondigde de "Ville de Londres" een uitzonderlijke aktie aan bij gelegenheid van haar vijftig-jarig bestaan (35).

Het zakenleven verliep opperbest tot... op zaterdagochtend 1 februari 1953.

Nog de week voordien, op 23 januari, huldigde de zaak Madeleine HUBRECHTS, voor haar trouwe en vele jaren dienst aan en in de "Ville de Londres" (36).

Het zeewater overspoelde met ijselijk geweld de volledige Oostendse middenstad. De "Ville de Londres" stond 60 cm. onder water. Aanzienlijk was de schade en het verlies was moeilijk in te schatten.

Gilbert NATAN had echter groter geweld doorstaan. En reeds op 13 februari 1953 verscheen volgende publiciteit : "Na de overstromingen. Al de getroffen koopwaren zijn ontsmet en worden verkocht met 50 tot 60 % vermindering. In de magazijnen Ville de Londres" (37).

Na korte tijd hernam de zaak haar normale gang. Zowel in de jaren vijftig als gedurende de Golden Sixties stond de "Ville de Londres" aan de spits van het handelsgebeuren te Oostende.

Op 8 juli 1968 overleed Rachel, Robertine BLOCH te Brussel, wat meteen het eindpunt zet achter de pioniersgeneratie (38).

Door het afsterven moest de nalatenschap verdeeld worden. Nr. 1 Adolf Buylstraat werd destijds aan de families VAN CAILLIE uit Oostende en Brugge verkocht. Met de kopende partij werd een huurkontraakt van beperkte duur afgesloten.

Van nu af aan werden voorbereidingen getroffen om de zaak in alle stilte af te bouwen.

Het mag ons dan ook niet verwonderen toen de Zeewacht van 30 juni 1972 ons meldde : "VILLE DE LONDRES. WEGENS VOLLEDIGE STOPZETTING VAN BEDRIJF. NA 75 JAAR UITBATING. TOTALE UITVERKOOP. VANAF ZATERDAG 1 JULI 1972" (39). Ook in dit nummer van de Zeewacht verscheen een interview met de heer Gilbert NATAN (39).

Voor de "Ville de Londres" was zaterdag 7 oktober 1972 de laatste dag (40).

Bij het dichtgaan van deze zaak verloor de lokale handel één van haar verdienstelijkste vertegenwoordigers. Gilbert NATAN, op onberispelijke wijze bijgestaan door zijn echtgenote Marcelle FRIBOURG, liet ons een beeld na van een diep menselijke persoon die talentvol zijn beste krachten wist in te zetten voor zijn onderneming, voor zijn mensen en ten dienste van het algemeen welzijn.

BRONNEN

1. - Car. 9-18-19/01/1902.
2. - AC. Stracké. - 1897 - p. 151.
3. - EO. 84 - 14/07/1898.
4. - EO. 119 - 17/10/1899 & Car. 154 - 17/10/1899.
° Ost 12/10/1899 - Israël NATAN - fils de
Nissim x Rachel BLOCH.
5. - EO. 99 -02/09/1900 & Car. 126 - 02/09/1900.
° Ost 29/08/1900 - Léon NATAN - fils de
Nissim x Rachel BLOCH.
6. - EO. 99 - 05/09/1901 & Car. 136 - 07/09/1901.
7. - EO. 118 - 20/10/1901.
8. - EO. 6 - 16/01/1902.
9. - EO. 69 - 15/06/1902.
10. - Car. 27 - 26/02/1903 en AC. Stracké - 1902- p. 125.
- 11-14-15. - Car. 69 - 10/06/1906.
- 12-13. - Car. 46 - 19/04/1906.
16. - Car. 160 - 01/11/1906.
17. - Car. 264 - 21/11/1907.
18. - Car. 151 - 11/10/1906.
19. - EO. 87 - 01/11/1911 & Car. 152 - 05/11/1911.
+ Ost. 28/0/1911 - Clémence DUCLOS - rentière -
° Ost. 19/11/1828. vve d'Auguste
VAN ISEGHEM - banquier.
20. - not. Fr. VAN CAILLIE - VC. - akte 119 - 27/12/1911
- 20a. - Car. 174 - 28/12/1911.
21. - Car. 6 - 16/01/1912.
Fotoboek A. VAN CAILLIE - Deel I - foto 73.
22. - Car. 124 - 03/09/1912.
23. - EO. 88 - 15/11/1922.
24. - Ann. Rotary Club Oostende.
25. - ZW. 46 - 12/11/1927.
- 25a. - ZW. 26 - 30/06/1972.
26. - Ann. Rotary Club Oostende.
27. - Duinengalm 27 - 05/07/1940.
28. - Tel. gids - 1939.
Hotel des Fleurs - VINCENT - tel. 723.30.
29. - ZW 21. - 06/07/1940.
30. - Panne Strand 27 - 05/07/1941.
31. - Panne Strand 15 - 12/04/1941 & PS. 17 - 26/04/1941.
Duinengalm 15 - 12/04/1941.
32. - AC. Elleboudt - 1932.
33. - Courrier du Littoral 49 - 08/12/1946.
34. - ZW. 48 - 29/11/1946 & ZW. 49 - 06/12/1946.
35. - ZW. 52 - 24/12/1948.
36. - ZW. 4 - 23/01/1953.
37. - ZW. 7 - 13/02/1953.
38. - ZW. 29 - 18/07/1969.
39. - ZW. 26 - 30/06/1972.
40. - ZW. 39 - 06/10/1972.

Legende : Car. Carillon
 AC. Annuaire Commercial...
 EO. Echo d'Ostende
 ZW. Zeewacht

- 1959 -

Gilbert NATAN
tussen Burgemeester PIERS en Schepen DE KINDER

OSTENDE. — Estacade : La Pêche aux Sardines

Magasins de Nouveautés - A LA VILLE DE LONDRES - Raffaële Natan, Ostende

Publiciteitskaart van "A la Ville de Londres"

Op de achterzijde staat "Soieries - Lainages - Doublures -
Cotons - Dentelles - Gazes - Rubans - Ceintures -
Merceries, etc., etc.